

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету
«Київський авіаційний інститут»
професору кафедри національної
безпеки та підприємництва,
доктору економічних наук, професору,
Пашку Павлу Володимировичу

ВІДГУК

офіційного опонента Назаренко Тетяни Петрівни
на дисертаційну роботу ЗІБНИЦЬКОГО Іллі Дмитровича
на тему «Формування митної політики підприємства за умов євроінтеграції»
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»,
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сучасний етап розвитку української економіки характеризується одночасним впливом євроінтеграційних перетворень, воєнних ризиків та зміни архітектури міжнародної торгівлі. Для підприємств суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності виникає необхідність адаптувати внутрішні управлінські механізми митних процедур до європейських правил, ризик-орієнтованого контролю, цифрового декларування.

За таких умов якість митної політики безпосередньо впливає на економічну результативність зовнішньоторговельних операцій, рівень митних і логістичних витрат, тривалість оформлення, ризики санкцій, стійкість ланцюгів постачання та конкурентоспроможність підприємства. Тому наукове обґрунтування митної політики на рівні підприємства є важливим напрямом розвитку сучасної економічної науки.

Дисертація Зібницького І.Д. присвячена вирішенню важливого наукового завдання, яке полягає у розвитку теоретичних положень, удосконаленні методичного інструментарію та розробленні практичних рекомендацій щодо

формування митної політики підприємства за умов євроінтеграції України. Представлена постановка проблеми є актуальною, а обраний предмет дослідження відповідає сучасним викликам для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано у межах науково-дослідних робіт за темами «Управління змінами підприємницьких структур за ESG-стратегії у воєнний час та повоєнний період» (№ 0124U003092) та «Інноваційний розвиток бізнес-технологій суб'єктів підприємницької діяльності в соціально-орієнтованій економіці» (№ 121U114366). Результати здобувача, висвітлені у НДР, стосуються оцінювання митних ризиків та інтеграції складових митної політики у систему управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств.

Обґрунтованість, достовірність та науковий рівень отриманих результатів. Обґрунтованість представлених у дисертації наукових результатів забезпечується насамперед послідовністю авторської дослідницької логіки. Вихідні теоретичні положення щодо сутності та змісту митної політики підприємства конкретизуються через визначення її функціональних складових і чинників формування, й надалі отримують розвиток у запропонованих організаційно-економічних, інформаційно-аналітичних та ризик-орієнтованих інструментах. Це дозволило здобувачу перейти від концептуального осмислення митної політики підприємства до наукової формалізації окремих параметрів її реалізації та кількісного оцінювання отриманих результатів.

Переконливості висновкам роботи надає те, що авторські пропозиції формуються з урахуванням фактичних трансформацій зовнішньоторговельного та митного середовища, євроінтеграційних змін і практики здійснення митних операцій підприємствами. Запропоновані показники, індекси, матриці та моделі мають визначену інформаційну основу і логічно пов'язані з тими управлінськими процесами, для оцінювання або вдосконалення яких вони призначені. При цьому

результати окремих етапів дослідження використовуються як вихідні параметри для: оцінювання митних ризиків пов'язується з економічними наслідками їх реалізації, діагностика складових митної політики з визначенням рівня її євроінтеграційної адаптації, а отримані оцінки з обґрунтуванням стратегічних напрямів подальшої трансформації.

Важливою ознакою належної аргументованості роботи є також взаємоузгодженість теоретичних, методичних і прикладних результатів. Сформульоване автором розуміння митної політики підприємства як інтегрованої системи знаходить подальше відображення у структурі організаційно-економічного механізму, системі показників її оцінювання та моделі стратегічного розвитку. Завдяки цьому основні висновки дисертації створюють логічно пов'язану сукупність положень щодо формування, реалізації, оцінювання та стратегічного розвитку митної політики підприємства за умов євроінтеграції.

За характером викладення та рівнем аргументації одержані результати дають підстави оцінити сформульовані здобувачем наукові положення і практичні рекомендації як достатньо обґрунтовані, внутрішньо узгоджені та такі, що відповідають поставленій меті й завданням дисертаційного дослідження.

Структура дослідження є логічною: теоретичні положення першого розділу формують основу для аналітичних та організаційно-економічних розробок другого розділу, які, своєю чергою, переходять у методичний і стратегічний інструментарій третього розділу.

Оцінка основних наукових результатів та положень новизни. З позицій теоретико-методичних засад і понятійного апарату особливого значення набуває розмежування митної політики держави та митної політики підприємства. Автор аргументує, що на мікрорівні доцільно використовувати поняття «митна діяльність» для позначення виконання процедур та формальностей, тоді як «митна політика підприємства» характеризує інтегровану систему управління цією діяльністю у взаємозв'язку зі стратегічними цілями суб'єкта ЗЕД.

Важливим теоретичним результатом є розкриття митної політики підприємства через сукупність організаційної, економічної, інформаційно-аналітичної, ризик-орієнтованої, комплаєнс-АЕО, цифрової та стратегічної складових. Такий підхід підкреслює інтеграцію митної політики із загальною системою управління підприємством.

Позитивно слід оцінити систематизацію чинників впливу на митну політику підприємства. Автор виходить із необхідності одночасно враховувати зовнішнє регуляторне середовище та внутрішні управлінські можливості суб'єкта господарювання, що формує підґрунтя для комплексної моделі митної політики.

Подальшого розвитку набули положення щодо інформаційно-аналітичного забезпечення. Якість митної інформації, цифровізація, ризик-орієнтованість, комплаєнс та управлінська цінність розглядаються як взаємопов'язані характеристики єдиного інформаційного контуру, що відповідає сучасним вимогам до прийняття рішень у зовнішньоекономічній діяльності.

Теоретична частина дисертації логічно завершується формуванням цілісної концепції митної політики підприємства за умов євроінтеграції, де стратегічний рівень розглядається як найвища стадія розвитку: митна політика інтегрується зі стратегіями ЗЕД, цифрової трансформації, логістичного розвитку та виходу на міжнародні ринки.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та логіки побудови. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг становить 204 сторінки; робота містить 40 рисунків, 29 таблиць та 8 додатків.

Перший розділ має теоретико-методологічне спрямування: узагальнено підходи до сутності митної політики, уточнено її трактування на рівні підприємства, досліджено функції, принципи, складові, чинники впливу та інформаційно-аналітичне забезпечення. Автор послідовно підводить до висновку, що митна політика підприємства є елементом стратегічного управління

зовнішньоекономічною діяльністю.

У другому розділі здійснено аналіз стану і тенденцій зовнішньоторговельної діяльності України, розглянуто євроінтеграційні та воєнні трансформації митного середовища, розроблено організаційно-економічний механізм формування митної політики та систему управління митними ризиками.

Третій розділ містить методичний підхід до оцінювання ефективності митної політики, апробаційні розрахунки, організаційно-економічну модель реалізації, оцінювання євроінтеграційної адаптації та стратегічні рекомендації. У результаті теоретичні, аналітичні та прикладні положення інтегруються в цілісну концепцію управління митною політикою підприємства.

Загальна логіка роботи є послідовною, поставлені завдання вирішено, висновки за розділами відповідають змісту проведених досліджень.

Практичне значення та апробація результатів. Прикладна спрямованість дисертаційного дослідження простежується у доведенні значної частини авторських положень до конкретних методик, алгоритмів, інформаційних моделей та аналітичних процедур. Цінність запропонованих розробок полягає в тому, що вони орієнтовані на вирішення різних за характером завдань митної діяльності підприємства – від супроводження окремих зовнішньоекономічних операцій і попередження митних ризиків до комплексного оцінювання сформованої митної політики та визначення напрямів її подальшої трансформації.

Практично значущим результатом роботи є формування інструментарію, який дає можливість підприємству виявляти проблемні зони митної діяльності до моменту прийняття відповідних управлінських рішень. Запропоновані підходи до оцінювання митних ризиків, перевірки документального супроводу операцій, аналізу ризиковості митної вартості та визначення можливих економічних наслідків ризикових подій можуть бути використані для обґрунтування превентивних заходів. Інший напрям практичного використання результатів пов'язаний з упорядкуванням інформаційної взаємодії в процесі здійснення

митних операцій. Представлені в роботі інформаційні моделі структурують дані, необхідні для прийняття класифікаційних рішень, роботи з процедурою спільного транзиту та виконання вимог, пов'язаних з авторизацією АЕО. У такий спосіб авторські розробки можуть бути використані для узгодження інформаційних потоків між функціональними підрозділами підприємства та зменшення залежності якості митних рішень від фрагментарності чи несвоєчасності вихідної інформації.

Повнота висвітлення результатів у наукових публікаціях. Основні положення дисертації відображено у 18 наукових публікаціях, з них 6 публікацій у наукових фахових виданнях України та 12 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Тематика праць послідовно охоплює основні блоки дисертації: економіко-правова сутність митної політики та інформаційного забезпечення, цифровізація митного регулювання, митного комплаєнсу, оцінювання ефективності, зовнішньоторговельних операцій та ризик-орієнтованого управління, що дає підстави вважати результати дисертації належним чином апробованими та оприлюдненими.

Дотримання академічної доброчесності та якість оформлення. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дає підстави констатувати належну культуру використання наукових та інформаційних джерел. Теоретичні положення, запозичені наукові підходи, статистичні матеріали та нормативно-правові джерела введено до тексту з відповідними посиланнями, що дає можливість простежити інформаційне підґрунтя сформульованих автором положень. Власні результати здобувача виокремлені у вигляді авторських узагальнень, класифікацій, методичних підходів, аналітичних інструментів, моделей та рекомендацій, що забезпечує належне розмежування використаного наукового доробку інших дослідників і результатів, отриманих безпосередньо в дисертації.

Характер представлення матеріалу свідчить про системність проведеного дослідження. Авторські положення послідовно розкриваються в основному тексті, конкретизуються у таблицях, схемах, алгоритмах і розрахунках та узагальнюються у висновках до відповідних розділів. Ілюстративний матеріал має переважно змістовне навантаження та використовується для формалізації взаємозв'язків між складовими митної політики, представлення методичного інструментарію й результатів його апробації, що полегшує сприйняття достатньо складних за структурою авторських розробок.

Стиль викладення загалом відповідає характеру кваліфікаційної наукової праці: використовується усталена економічна та митна термінологія, збережено логічну послідовність аргументації, а сформульовані висновки кореспондують із завданнями та результатами проведеного дослідження. Наявність окремих стилістичних, редакційних та технічних неточностей не має системного характеру та не впливає на змістове сприйняття отриманих результатів.

Недоліки та дискусійні положення дисертаційної роботи. Попри високий рівень виконання дисертаційної роботи, слід виділити кілька дискусійних положень і зауважень.

1. Розвиваючи поняття «митна політика підприємства», автор достатньо переконливо обґрунтовує доцільність його використання на мікрорівні. Водночас варто було б ще чіткіше окреслити категоріальні межі між митною політикою підприємства, митною стратегією, митною діяльністю та системою управління ЗЕД, що посилює б самостійний теоретичний статус ключової категорії дослідження.

2. У роботі детально показано вплив державного регуляторного та євроінтеграційного середовища на митну політику підприємства. Разом із тим недостатньо розкрито зворотний інституційний вплив бізнес-практик – інституту АЕО, професійних асоціацій, корпоративного комплаєнсу та практики великих суб'єктів ЗЕД – на еволюцію митного регулювання.

3. Запропонована система принципів митної політики підприємства є змістовною, проте доцільно було б поділити принципи на базові, універсальні та специфічні для етапу євроінтеграційної трансформації України. Це дозволило б чіткіше показати, які характеристики концепції є сталими, а які контекстними.

4. Поняття «євроінтеграційна адаптація митної політики підприємства» використовується як важлива категорія третього розділу, однак могло б бути сформульоване окреме авторське визначення цього поняття та його співвідношення з «митною зрілістю», «відповідністю європейським вимогам» і «готовністю до інтеграції».

5. У роботі виділено специфічні ознаки митної політики в умовах воєнного стану – економічну безпеку, стійкість ланцюгів постачання, санкційний контроль, гуманітарний імпорту та адаптацію логістики. Перспективним було б більш чітко розмежувати тимчасові антикризові елементи та ті зміни, які, ймовірно, будуть мати місце у післявоєнній та євроінтеграційній моделі митної політики підприємства.

Наведені зауваження мають дискусійний та рекомендаційний характер, не знижують наукової новизни, теоретичної і практичної значущості отриманих результатів та окреслюють перспективні напрями подальших досліджень.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Зібницького Іллі Дмитровича «Формування митної політики підприємства за умов євроінтеграції» є цілісним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, у якому отримано нові теоретико-методичні та прикладні результати, спрямовані на вдосконалення управління митною діяльністю підприємств – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Наукові положення достатньо обґрунтовані, практичні рекомендації мають прикладний характер, а результати оприлюднені у наукових публікаціях і апробовані на конференціях.

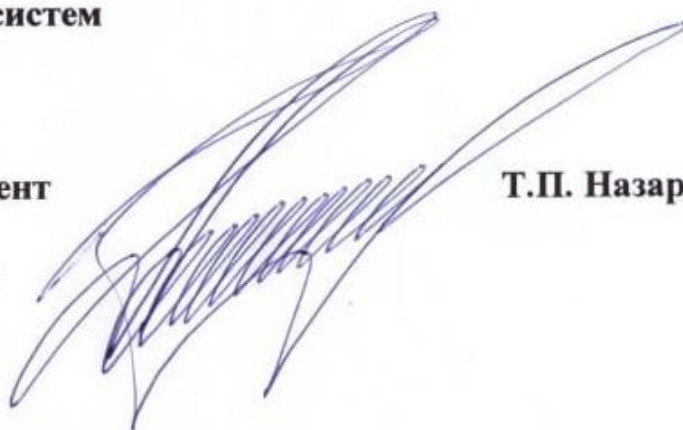
За актуальністю, науковою новизною, ступенем обґрунтованості, теоретичною і практичною значущістю дисертація відповідає вимогам, які висуваються до кваліфікаційних наукових робіт на здобуття ступеня доктора філософії, а Зібницький Ілля Дмитрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент:

доцент кафедри інформаційних систем
в управлінні та обліку
Державного університету
«Житомирська політехніка»,
кандидат економічних наук, доцент

Т.П. Назаренко

« 24 » серпня 2026 року

Підпис Петри Козарки
свідчить:
проректор з КТР, розробник
національного колективу
національного керівства
житомирської політехніки

Оксана Черненко